

แบบประเมินบทความวิจัย
การประชุมวิชาการระดับชาติ “การศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ 6” ประจำปี 2565
วันศุกร์ที่ 27 พฤษภาคม 2565 (ผ่านระบบออนไลน์)

1. ชื่อบทความ: การศึกษาหลักธรรมาภิบาลที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอื้อ
2. หัวข้อการประเมินบทความ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ผ่านและแก้ไข	ไม่ผ่าน	
1. บทคัดย่อภาษาไทย	✓			
2. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	✓			
3. บทนำ	✓			
4. วัตถุประสงค์การวิจัย	✓			
5. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)	✓			
6. วิธีดำเนินการวิจัย	✓			
7. ผลการวิจัย	✓			
8. สรุปผลการวิจัย	✓			
9. อภิปรายผล	✓			
10. ข้อเสนอแนะ	✓			
11. เอกสารอ้างอิง	✓			
12. องค์ความรู้ใหม่และคุณค่าทางวิชาการ	✓			

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

- ☒ 1) บทความผ่านเกณฑ์
- ☐ 2) บทความผ่านเกณฑ์ แต่ต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- ☐ 3) บทความไม่ผ่านเกณฑ์

แบบประเมินบทความวิจัย
การประชุมวิชาการระดับชาติ “การศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ 6” ประจำปี 2565
วันศุกร์ที่ 27 พฤษภาคม 2565 (ผ่านระบบออนไลน์)

1. ชื่อบทความ : การศึกษาหลักธรรมาภิบาลที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่

2. หัวข้อการประเมินบทความ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ผ่านและแก้ไข	ไม่ผ่าน	
1. บทคัดย่อภาษาไทย	/			
2. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	/			
3. บทนำ	/			
4. วัตถุประสงค์การวิจัย	/			
5. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)				ไม่ผ่าน
6. วิธีดำเนินการวิจัย	/			
7. ผลการวิจัย	/			ไม่ผ่าน
8. สรุปผลการวิจัย	/			
9. อภิปรายผล				ไม่ผ่าน
10. ข้อเสนอแนะ	/			ไม่ผ่าน
11. เอกสารอ้างอิง	/			ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
12. องค์กรความรู้ใหม่และคุณค่าทางวิชาการ	/			

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

- ☒ 1) บทความผ่านเกณฑ์
☐ 2) บทความผ่านเกณฑ์ แต่ต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
☐ 3) บทความไม่ผ่านเกณฑ์

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ : ไม่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากบทความนี้ยังไม่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ

การศึกษาหลักธรรมาภิบาลที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบถึงวิวัฒนาการของหลักแนวคิดการปกครองที่ยึดหลักคุณธรรมตั้งแต่อดีตในยุคของขงจื๊อเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบันซึ่งเน้นแนวทางการปกครองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้สร้างการปกครองที่ดีในทุกระดับ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกัน ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับหลักคิดการปกครองตามคัมภีร์หลุนอี่ว โดยเป็นการเปรียบเทียบกัน 5 ด้าน ตามองค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาลคือ ความรับผิดชอบตามหน้าที่ ความโปร่งใส การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน การปกครองแบบให้ผูมีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม กฎหมายและระบบยุติธรรม และรวมถึงการพิจารณาด้านคุณลักษณะของผู้ปกครองที่ดีในเรื่องจริยธรรม (Ethic) เรื่องความยุติธรรม (Fairness) และเรื่องศีลธรรม (Morality) ด้วย

จากผลการวิจัยพบว่าแนวคิดการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อนำเปรียบเทียบกับหลักปกครอง

ของขงจื๊อในคัมภีร์หลุนอี่ว นั้นมีความเหมือนใกล้เคียงกันทั้งในด้านองค์ประกอบที่สำคัญและด้านคุณลักษณะของผู้ปกครองที่ดีด้วย แต่อย่างไรก็ดี หลักปกครองของขงจื๊อมีการเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างมากและชัดเจน นั้นย่อมแสดงว่าแนวความคิดปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีตเมื่อ 2,000 กว่าปี ก็ยังมีความคิดเห็นในเรื่องการปกครองที่ดีควรเป็นอย่างไรนั้น สอดคล้องกัน มีความแตกต่างเพียงว่าในอดีตนั้นเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิดของผู้คน ของราษฎร ของผู้ปฏิบัติงานกับผู้นำแน่นแฟ้นกว่า

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล หลักปกครอง คัมภีร์หลุนอี่ว ขงจื๊อ

The Study of Good Governance in The Analects of Confucius

Abstract

The propose of this study is to know the revolution of governance viewpoint principles since Confucius time until nowadays that emphasize in Good Governance,so as to adapt to construct good governance in every levels. This study is qualitative research, by making comparison 5 aspects in similarity and difference between Good Governance and governance principal in the Analects of Confucius. These 5 aspects consist of Accountability,Transparency,Anit-Corruption,Politics with stakeholders's voices and Law&justice system, and including considering in good governor with these aspects: Ethic,Fairness and Morality

The findings indicate that comparing politic idea of good governance with Confucius idea in The Analects of Confucius,regarding the similarity,they are the same in important compositions and also in attributes of good governor.But anyway Confucius idea in good governance strongly and evidently emphasize in virtue and ethics.That means nowadays idea compare with 2,000 years' idea still are the same opinion.The difference is just only that the relationship between citizens and leader in the past is closer and firm than in nowadays.

Keywords: Good Governance, Principles of governance,The Analects of Confucius,Confucius

บทนำ

หลุนอวี่ (论语) เป็นคัมภีร์ซึ่งเป็นการบันทึกบทสนทนาระหว่างขงจื้อ (551- 479 ปีก่อนคริสตศักราช) กับลูกศิษย์ ถือเป็นคัมภีร์ที่สำคัญที่สุดในพัฒนาการอันยาวนานของปรัชญาสำนักขงจื้อและของประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาจีน ในบทสนทนาเหล่านี้ประกอบด้วยหลายหัวข้อ เช่นจริยศาสตร์ ขนบจารีตประเพณี การศึกษา การปกครอง หรือปรัชญาการเมือง

สุวรรณมา สถาอานันท์ กล่าวถึงความสำคัญของหลุนอวี่ไว้ว่า ปรัชญาจีนยุคคลาสสิกมีลักษณะสหบท (Inter-textuality) สูง คัมภีร์ทางปรัชญาในสำนักอื่นทั้งหลายต่างร่วมถกเถียงกับปรัชญาขงจื้อทั้งสิ้น ด้วยข้อพิจารณาเหล่านี้จึงกล่าวได้ว่า หลุนอวี่ เป็นกุญแจสำคัญที่เปิดประตูสู่การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรัชญาจีนโบราณทั้งหมด หากจะกล่าวได้ว่า

เราไม่อาจเข้าใจ ‘ความเป็นจีน’ ได้โดยไม่ศึกษาปรัชญาขงจื้อ เราก็จะกล่าวได้เช่นกันว่า เราไม่อาจเข้าใจปรัชญาขงจื้อได้อย่างจริงจัง หากไม่ศึกษา หลุนอวี่ (2562 , 39)

ธรรมาภิบาล ตรงกับภาษาอังกฤษคือ Good Governance ซึ่งจากความเห็นของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายๆท่าน ได้สื่อความหมายเป็นภาษาไทยได้แก่ การปกครองที่ดี การบริหารจัดการที่ดี การกำกับดูแลกิจการที่ดี

เจริญ เจษฎาวัลย์ กล่าวถึงมาตรฐานธรรมาภิบาล ที่ยอมรับได้นั้นว่า แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้คือ

ส่วนที่ 1เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปธรรมเช่น เรื่องประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงาน (Efficiency and Effectiveness of Operations) ซึ่งสามารถวัดผลได้จากผลกำไรขาดทุนของการดำเนินงาน หรือความสำเร็จของเป้าหมาย หรือของโครงการ กระบวนการวัดผล ก็จำเป็นต้องสร้างมาตรฐานขึ้นมาเสียก่อน เพื่อจะได้มีตัวเกณฑ์ในการนำมาใช้วัดนั้น

และส่วนที่ 2 เป็นเรื่องเกี่ยวกับนามธรรม เช่น เรื่องจริยธรรม (Ethic) หรือศีลธรรม (Moral) ของคน ผู้บริหารองค์กร (2554 , 5)

นอกจากนี้แล้ว เจริญ เจษฎาวัลย์ยังได้กล่าวถึง ธรรมาภิบาลในแง่มุมของการปกครองประเทศชาติว่า เป็นเรื่องของ การบริหารรัฐกิจ ที่เน้นบทบาทผู้บริหารของรัฐให้เป็นผู้มีคุณภาพสูง และเป็นผู้มีจริยธรรม ภายใต้กรอบการบริหาร

การจัดการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (2554 , 37) ซึ่งในการศึกษาหลักธรรมาภิบาลที่ประเทศไทยต้องเข้าสู่ กระแสของ Good Governance มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆตามกระแสของโลกาภิวัตน์ ถือได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ แหล่งกำเนิดของ Governance อันเนื่องมาจากกรณี McKesson – Robin Fraud ในปี ค.ศ. 1940 ที่เริ่มมีข้อเสนอมายัง SEC (Security and Exchange Commission) ของสหรัฐอเมริกาให้มี Audit Committee และเมื่อมาถึงกรณีอื้อฉาว Watergate ยุคประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน ในปี ค.ศ. 1973 – 1976 ก็ส่งผลให้เกิดการประกาศใช้กฎหมาย The Foreign Corrupt Practice Act : FCPA ในปีค.ศ. 1977 เป็นกฎหมาย กำหนดให้การจ่ายสินบนเป็นความผิดตามกฎหมาย รายจ่ายใดที่ไม่อาจระบุตัวผู้รับเงินได้ ถือเป็นรายจ่ายต้องห้ามในการนำมาบันทึกบัญชี (2554 , 16)

พระเนติธร มหาบุญโณ(โสฬิมพา) กล่าวสรุปถึงเรื่องคุณธรรมของนักปกครองในจกักวัดติสุตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท และคัมภีร์หลุนอวี่ในศาสนาขงจื้อไว้ว่า ในการปกครองนั้นต้องอาศัยหลักในการปกครองทั้งหลักกัณิธิธรรม และหลักศีลธรรม ไม่ควรเน้นหนักไปทางใดทางหนึ่ง อันจะเป็นเหตุให้หลักการไม่มั่นคง ส่วนที่ต่างกันนั้น จกักวัดติสุตรกล่าวโดย

ภาพรวมใหญ่คือ ใช้หลักในการปกครองคือกฎหมายรัฐ และกฎด้านศีลธรรมคือกุศลกรรมบถ ๑๐¹ ซึ่งจะต้องรับโทษทางวิญญู²เป็นส่วนเสริม ส่วนในคัมภีร์หลุนอวี่³เน้นที่หลักคุณธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมคือหลักเมตตาและกตัญญูเป็นหลัก ส่วนกฎหมายนั้นมาจากหลักแห่งจารีต (2562)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ได้ทราบถึงวิวัฒนาการของหลักแนวคิดการปกครอง โดยยึดหลักทางศีลธรรม จริยธรรมที่เปลี่ยนแปลงจากยุคอดีตเมื่อ 2,000 กว่าปี ในยุคของขงจื้อ มาจนถึงยุคปัจจุบันที่มีการเน้นแนวทางการปกครองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาเป็นแนวทางค้นหาการปกครองที่ดี ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการปกครองในทุกระดับ

แนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดการวิจัย โดยได้รวบรวมบทบันทึก เกี่ยวกับหลักคิดการปกครองจากคัมภีร์หลุนอวี่ ตามที่ท่านจอมปราชญ์ขงจื้อให้แนวคิดไว้ มาเปรียบเทียบกับองค์ประกอบ 5 ด้าน ตามที่เจริญ เจษฎาวัลย์ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาล ของการบริหารงานภาครัฐ (2554 , 37) โดยทั่วไปว่า ควรมีองค์ประกอบขั้นพื้นฐานเหล่านี้ คือ

1. **ความรับผิดชอบตามหน้าที่** หมายถึงการกำหนดให้บุคคล และองค์กรที่มาจากการเลือกตั้งหรือจากการแต่งตั้ง ต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในการกระทำของตนอย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายการตัดสินใจของตนได้

2. **ความโปร่งใส** หมายถึงการให้สาธารณชนมีโอกาสรับรู้นโยบายและการดำเนินงานต่างๆของรัฐบาล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

3. **การปราบปรามทุจริตคอร์รัปชัน** การทุจริตคอร์รัปชัน หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือการประพฤติมิชอบ หมายถึงข้าราชการ หรือนักการเมืองอาศัยอำนาจหน้าที่ หรืออาศัยความไว้วางใจที่ประชาชนมอบให้ไปใช้ในการแสวงประโยชน์ส่วนตนโดยมิชอบ

4. **การปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม** เป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจการดำเนินงานขององค์กร อาจเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นและเทศบาลจนถึงระดับภูมิภาค และระดับชาติ ภายใต้การปกครองแบบกระจายอำนาจ

5. **กฎหมายและระบบยุติธรรม** การออกกฎหมายที่มีความชัดเจน และมีกระบวนการยุติธรรมที่มีบทลงโทษที่เหมาะสม จะส่งเสริมให้กระบวนการธรรมาภิบาลมีความเข้มแข็งขึ้น

กุศลกรรมบถ ๑๐¹ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ให้ความหมายไว้ว่า

“ทางทำความดี ประกอบด้วย การเว้นจากการประพฤติดิผลเหล่านี้ ได้แก่การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดหยาบคาย การพูดเพ้อเจ้อ การเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น การคิดร้ายต่อผู้อื่น และความเห็นที่ไม่ถูกต้องตามคลองธรรม”

วิญญู² พจนานุกรมพุทธศาสตร์ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ให้ความหมายไว้ว่า

“การเวียนเกิดเวียนตาย”

นอกจากองค์ประกอบพื้นฐานของการปกครอง 5 ข้อนี้แล้ว คุณลักษณะของผู้ปกครองก็มีความสำคัญเช่นกัน เช่นใน ปีค.ศ.2002 มีกติกา Good Governance ที่ต้นแบบมาจากนักคิดทางซีกโลกตะวันตก ได้กำหนดให้ผู้ปกครองต้องมีสิ่งเหล่านี้ คือ เรื่องจริยธรรม (Ethic) เรื่องความยุติธรรม (Fairness) และเรื่องศีลธรรม (Morality) ถ้ารัฐบาลมีผู้บริหารที่ยึดมั่นในความมี จริยธรรม ความยุติธรรม และศีลธรรม รัฐบาลนั้นก็ควรใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสร้างระบบควบคุม กำกับที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันมิให้คนชั่วที่ทำผิดกล้าที่จะละเมิดหลักจริยธรรม หลักความยุติธรรม และหลักศีลธรรมอันดีงาม (2554,121)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกัน ระหว่างหลักธรรมาภิบาลที่เป็นแนวคิดการปกครองปัจจุบันที่เจริญ เจษฎาวัลย์ได้เรียบเรียงไว้ กับ หลักคิดการปกครองตามคัมภีร์หลุนอี่ว ที่ท่าน จอมปราษฎ์ขงจื้อได้ให้แนวคิดที่มีคุณค่าแต่โบราณไว้ในคัมภีร์เล่มนี้ โดยเลือกเฉพาะแนวคิดในด้านการปกครอง ทั้งนี้เป็นการ เปรียบเทียบกัน 5 ด้าน ตามที่เจริญ เจษฎาวัลย์ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาล ของการบริหารงาน ภาครัฐ (2554 , 37)โดยทั่วไป ควรมีองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานเหล่านี้ คือ ความรับผิดชอบตามหน้าที่ ความโปร่งใส การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน การปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม กฎหมายและระบบยุติธรรม นอกจากการพิจารณา องค์ประกอบที่สำคัญแล้ว ได้รวมถึงการพิจารณาด้านคุณลักษณะของผู้ปกครองที่ดีด้วย

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากหลุนอี่วเป็นคัมภีร์ที่ประกอบด้วยบทบันทึกการสนทนาในหลายด้าน ไม่มีการจัดหมวดหมู่เรียงบทบันทึก ออกมาเป็นแต่ละด้าน ซึ่งสำหรับในงานวิจัยนี้เน้นเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการปกครอง ดังนั้นเพื่อให้สะดวกต่อการค้นหา แหล่งที่มาของข้อมูลได้ชัดเจน จึงระบุกำกับเลขหน้าไว้ข้างหลังทั้งบทบันทึกภาษาจีน จากหนังสือ 四书 และบทแปล ภาษาภาษาไทย ของสุวรรณา สถาอานันท์

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจในความเหมือนและความต่างของแนวคิดการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล ในโลกยุคปัจจุบัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดการปกครองในอดีตกาลเมื่อ 2,000 กว่าปีจากคัมภีร์หลุนอี่ว ดังบทสนทนาทั้ง 12 บทต่อไปนี้

บทสนทนาที่ 1 : หลุนอี่ว เล่มที่ 12 บทที่ 17 บันทึกไว้ว่า

จี้กงจื่อถามขงจื้อเกี่ยวกับการปกครอง ขงจื้อตอบว่า “ การปกครองคือการทำให้เที่ยง หาก ท่านใช้ความเที่ยงนำประชากรราษฎร ใครจะกล้าไม่เที่ยง ” (2562 , 192)

季康子问政于孔子。孔子对曰：“政者，正也。子帅以正，孰敢不正？” (2011 , 183)

บทวิเคราะห์ การกล่าวว่าการปกครองคือการทำให้ ‘เที่ยง’ หมายถึง การที่ผู้ปกครองฝึกฝนบำเพ็ญตนจนเกิด ‘ความเที่ยง’ และนำมาปฏิบัติใช้ในการปกครอง ผลที่ตามมาคือการที่ราษฎรจะไม่กล้าไม่ ‘เที่ยง’ ซึ่งเหล่านั้นนับว่าเป็นการปฏิบัติ ตามคำสั่ง ด้วยความกลัว ยังมีใช้เกิดจากจิตสำนึกดีภายในแห่งตน

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่าตรงกับการกำหนดไว้ในองค์ประกอบพื้นฐานข้อที่ 4 ด้วยเรื่อง

การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน และเรื่องกฎหมายและระบบยุติธรรม ที่มีการออกกฎหมายกำกับควบคุมทั้งผู้บริหารและ
ผู้ปฏิบัติงานให้ต้องมีความซื่อสัตย์ ขณะเดียวกันก็รวมถึงหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส ที่กำหนดให้ทั้งผู้บริหารและ
ผู้ปฏิบัติงานมีความชัดเจน เที่ยงตรง โปร่งใส สามารถให้สาธารณชนตรวจสอบได้ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังคงเป็นระบบของการกำกับ
ควบคุม ผ่านการตั้งกฎเกณฑ์ มิใช่การสร้างจิตสำนึกภายในของตน

บทสนทนาที่ 2 : หลุนอวี่ เล่มที่ 12 บทที่ 11 บันทึกไว้ว่า

ฉิจิงกถามขงจื้อเกี่ยวกับการปกครอง ขงจื้อกล่าวว่า “ ผู้ปกครองเป็นผู้ปกครอง ขุนนางเป็นขุนนาง

บิดาเป็นบิดา บุตรเป็นบุตร แม้นหากมิใช่แล้ว แม้เมื่อมีัญญาหารอยู่ต่อหน้า ข้าจะได้กินหรือ ” (2562 , 193)

齐景公问政于孔子。孔子对曰：“君君，臣臣，父父，子子。”

公曰：“善哉！信如君不君，臣不臣，父不父，子不子，虽有粟，吾得而食诸？” (2011 , 183)

บทวิเคราะห์ การเข้าใจเรื่อง “ ความเที่ยง ” ในการปกครองของขงจื้อ เชื่อมโยงกับแนวคิด ‘ การทำ

นามให้เที่ยง ’ (正名 เจิ้งหมิง Rectification of Names) ขงจื้อเสนอภาพ ‘ ความเที่ยง ’ ในชุดความสัมพันธ์ซึ่งเริ่มต้น
จากความสัมพันธ์ทางสายเลือดระหว่างบิดากับบุตร ไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง หรือระหว่างบุคคล
กับรัฐ ‘ ความเที่ยง ’ ของขงจื้อเกิดจากสองระดับความสัมพันธ์ ระดับแรกคือ การกำหนดประเภทของความสัมพันธ์ในภาพ
ใหญ่ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทั้งห้า (五轮) ในบทที่คัดมานี้ แสดงความสัมพันธ์ของผู้คนในสี่สถาน ในสองชุดความสัมพันธ์
ได้แก่ ผู้ปกครองกับขุนนาง และบิดากับบุตร เมื่อจัดสถานภาพและประเภทความสัมพันธ์แล้ว ขงจื้อก็เสนอคุณธรรมไว้กำกับ
และนิยามความสัมพันธ์เหล่านั้นในบทนี้ คุณธรรมที่แฝงอยู่มีสองประการ คือความกตัญญูระหว่างบิดากับบุตร

(孝 เซียว) และความซื่อสัตย์จงรักภักดี (忠 จง) ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ‘ ความเที่ยง ’ ระดับแรกเกิด
จากการกำหนดสถานภาพของผู้คนในชุดความสัมพันธ์หลักแห่งชีวิต ระดับที่สองได้แก่การกำหนดคุณธรรมเป็นหลักปฏิบัติ
กำกับความสัมพันธ์เชิงสถานภาพที่กำหนดไว้ในระดับแรก

ดังนั้นข้อเสนอมุมมองการปกครองในหลุนอวี่ คือการเสนอวิธีขัดเกลาและชักจูงให้มนุษย์เห็นดีงามกับการกล่อมเกลา
ผู้คนตามสถานภาพต่างๆ ให้มีคุณธรรมตามข้อกำหนดตามสถานภาพ และเมื่อปฏิบัติตามนี้แล้ว

‘ ความเที่ยง ’ จะได้รับการพัฒนาขึ้นสู่ความเป็นจริงของชีวิตได้

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่าไม่ตรงกับการกำหนดไว้ในองค์ประกอบพื้นฐานข้อใดอย่างชัดเจน
เพียงแต่อาจจะพอเทียบเคียงได้ในข้อที่ว่าด้วยการปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ถือเป็นการเปิดโอกาสให้เกิด
ความสัมพันธ์ใกล้ชิด ให้เข้าใจ เห็นใจและยอมรับข้อคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในทางปฏิบัติถ้าทำได้ถึงขั้นที่ว่า
ความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็จะตรงกับแนวคิดการปกครองของขงจื้อ ที่นำเสนอในแง่ของความสัมพันธ์และคุณธรรมที่ปฏิบัติต่อกัน

บทสนทนาที่ 3 : หลุนอวี่ เล่มที่ 13 บทที่ 6 บันทึกไว้ว่า

อาจารย์กล่าวว่า “ เมื่อผู้ปกครองนั่นเองเที่ยงธรรม ไม่ออกคำสั่ง สิ่งต่างๆ ก็ดำเนิน แต่ถ้าผู้ปกครองนั่นเอง
ไม่เที่ยงธรรม แม้ออกคำสั่งก็ไม่มีใครปฏิบัติตาม ” (2562 , 200)

子曰：“其身正，不令而行；其身不正，虽令不从。” (2011 , 189)

บทสนทนาที่ 4 : หลุนอวิ เล่มที่ 13 บทที่ 4 บันทึกไว้ว่า

“ หากผู้นำถือจริยธรรม ประชาชนหาใครกล้าไม่เคารพ หากผู้นำถือความถูกต้อง

ประชาชนหาใครกล้าไม่สยบยอม หากผู้นำถือสัจจะ ประชาชนหาใครกล้าไม่จริงใจ หากถือปฏิบัติได้เช่นนี้ ชาวประชาจาก
ทั่วทุกสารทิศต่างพากันอุ้มลูกจูงหลานมา จะต้องอาศัยความรู้การเกษตรไปโย ” (2562 , 201)

子曰：“上好礼，则民莫敢不敬；上好义，民则莫敢不服；上好信，则民莫敢不用情。夫如是，则四方之民襁负其子而至矣，焉用稼” (2011 , 188)

บทวิเคราะห์ (รวมบทสนทนาที่ 3 และ 4) จากบันทึกเห็นได้ชัดเจนว่า ผู้ปกครองในมุมมองของขงจื๊อมี

บทบาทขึ้นาริเริ่ม ในขณะที่ราษฎรเป็นผู้ตอบสนอง ซึ่งผลจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้ริเริ่มนั่นเอง
ถ้าผู้ปกครองมีความเที่ยงธรรม การปกครองย่อมราบรื่น เป็นที่ยอมรับของประชาชนและยินดีปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ปกครอง
นั่นหมายถึงว่าความเที่ยงธรรมให้ประสิทธิผลที่ดีกว่าการออกคำสั่ง และขงจื๊อเชื่อมั่นว่าคุณธรรมของผู้ปกครองจะสามารถ
พัฒนาคุณธรรมของประชาชนได้ด้วยเช่นกัน

เมื่อนำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่ากำหนดให้ผู้ปกครองต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ เรื่องจริยธรรม(Ethic) เรื่อง
ความยุติธรรม(Fairness) และเรื่องศีลธรรม(Morality) ถ้ารัฐบาลมีผู้บริหารที่ยึดมั่นในความมีจริยธรรม ความยุติธรรม
และศีลธรรม รัฐบาลนั้นก็ควรใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสร้างระบบควบคุม กำกับที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันมิให้คนชั่วที่
ทำผิดกล้าที่จะละเมิดหลักจริยธรรม หลักความยุติธรรม และหลักศีลธรรมอันดีงาม จากข้อความที่กล่าวถึงผู้ปกครองลักษณะ
ดังกล่าวนี้ก็ยังยกเน้นเรื่องการกำกับดูแลด้วยข้อบังคับของกฎหมาย จะเห็นว่าแนวคิดของธรรมาภิบาลด้านผู้นำนี้ เป็นไปใน
แนวทางเดียวกับแนวคิดของขงจื๊อ คือให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมของผู้นำ หากว่าแนวคิดของขงจื๊อจะเน้นเพิ่มเติมขึ้นใน
ด้านการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมของประชาชนที่สอดคล้องตามไปกับคุณธรรมของผู้นำที่พัฒนาสูงขึ้น

บทสนทนาที่ 5 : หลุนอวิ เล่มที่ 12 บทที่ 19 บันทึกไว้ว่า

จี้จ้งจื่อถามขงจื๊อเกี่ยวกับการปกครอง “ หากต้องประหารคนฉ้อฉลเพื่อปกป้องผู้ที่อยู่ในทำนองคลองธรรมท่านจะว่า

อย่างไร ” ขงจื๊อตอบว่า “ เหตุใดการปกครองจึงต้องใช้การประหารด้วยเล่า หากท่านต้องการสิ่งที่ดี ราษฎรย่อมจะดีเอง
คุณธรรมของวิญญูชนเป็นเสมือนลม คุณธรรมของเสี่ยวเหรินเสมือนยอดหญ้า สายลมอยู่บนยอดหญ้า ยอดหญ้าย่อมถูกลูกตาม ”
(2562 , 210)

李康子问政于孔子，曰：“如杀无道，以就有道，何如？”

孔子对曰：“子为政，焉用杀？子欲善而民善矣。君子之德，风；小人德，草。草，上之风，必偃。” (2011 , 183)

บทสนทนาที่ 6 : หลุนอวิ เล่มที่ 2 บทที่ 1 บันทึกไว้ว่า

อาจารย์กล่าวว่า “ ผู้ปกครองโดยคุณธรรม อาจเปรียบได้กับดาวเหนือซึ่งอยู่กับที่ และหมู่ดาวทั้งปวงมานอบน้อม ”

(2562 , 212)

子曰：“为政一德，譬如北辰，居其所而众星共之” (2011 , 69)

บทวิเคราะห์ (รวมข้อ 5 และ 6) จะเห็นได้ว่า จี๊จี้กำลังหลอกล่อให้จี้จี้ให้ความชอบธรรมแกโทษ

ประหาร เพื่อเป็นเครื่องมือปกป้อง “ ผู้ที่อยู่ในทำนองคลองธรรม ” ขงจื้อเองเคยเสนอให้ “ ตั้งคนตรงให้อยู่เหนือคนฉ้อฉล สามารถดึงคนฉ้อฉลให้ตรงได้ ” แต่จี๊จี้กำลังพลิกปิตวิธิตีของขงจี้ โดยเสนอให้ประหารคนฉ้อฉล ซึ่งจะมีตำแหน่งอยู่เหนือผู้อยู่ในทำนองคลองธรรม ทั้งนี้เป็นวิธีที่จี๊จี้จี้ “ ฉกชิง ” เอาเหตุผลของขงจี้มาใช้เพื่อปกปิดสภาพอันไร้ชอบธรรมของตนเอง จี๊จี้จี้คงจะไม่ได้ “ ตั้งคนตรงให้อยู่เหนือคนฉ้อฉล ” เสียตั้งแต่แรก อย่างไรก็ตามขงจี้ก็ได้ตอบคำถามอันบิดเบี้ยวของจี๊จี้จี้ด้วยคำถามที่ย้อนกลับไพบาษาวิจารณ์จี๊จี้จี้เองว่า ที่ต้องการถามเรื่องโทษประหารคนฉ้อฉล แท้จริงแล้วก็เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าจี๊จี้จี้มีได้ “ ต้องการสิ่งที่ดี ” หากจี๊จี้จี้ในฐานะผู้ปกครอง “ ต้องการสิ่งที่ดี ประชาชนก็จะดีเอง ” ทั้งนี้เพราะขงจี้เชื่อในความสัมพันธ์อันอ่อนไหวและตอบสนองระหว่างผู้ปกครองและประชาชน ประชาชนดำเนินตามคำสั่งนโยบายการปกครองของผู้ปกครอง เปรียบดัง “ สายลมอยู่บนยอดหญ้า ยอดหญ้าย่อมลู่ตาม ”

หากผู้ปกครองสามารถปกครองโดยคุณธรรมแล้ว ก็ไม่ต้องมีคำถามเรื่องโทษประหาร ทั้งนี้เพราะผู้อยู่ใกล้จะสงบ ผู้ที่อยู่ไกลจะอพยพมา ภาพดาวเหนือ “ ซึ่งอยู่กับที่ และหมุนตัวทั้งปวงต่างมานอบน้อม ” เป็นการเปรียบเทียบแสดงความสัมพันธ์ในอุดมคติ ระหว่างผู้ปกครองกับเหล่าประชาชน หรือเป็นภาพแสดงความสัมพันธ์อันราบรื่นระหว่างกษัตริย์ราชวงศ์โจว กับเหล่านครรัฐใหญ่น้อย ซึ่งสามารถดำเนินไปอย่างสมดุลงกลมเกลียว ดังนั้นแนวคิดการปกครองของขงจี้ยังให้ความสำคัญกับคุณธรรมของผู้เป็นอย่างมาก ยิ่งผู้นำมีคุณธรรมมากเท่าไร จะทำให้ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ตั้งไว้มากเท่านั้น

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาลและแนวคิดของขงจี้ก็นับว่าตรงกัน ในการที่กำหนดให้ผู้ปกครองต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ เรื่องจริยธรรม (Ethic) เรื่องความยุติธรรม (Fairness) และเรื่องศีลธรรม (Morality) ถ้ารัฐบาลมีผู้บริหารที่ยึดมั่นในความมีจริยธรรม ความยุติธรรม และศีลธรรม รัฐบาลนั้นก็ควรใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสร้างระบบควบคุม กำกับที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันมิให้คนชั่วที่ทำผิดกล้าที่จะละเมิดหลักจริยธรรม หลักความยุติธรรม และหลักศีลธรรมอันดีงาม จากข้อความที่กล่าวถึงผู้ปกครองลักษณะดังกล่าวนี้ก็ยังคงเน้นเรื่องการกำกับดูแลด้วยข้อบังคับของกฎหมาย จะเห็นว่าแนวคิดของธรรมาภิบาลด้านผู้นำนี้ เป็นไปในแนวทางเดียวกับแนวคิดของขงจี้ คือให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมของผู้นำ

บทสนทนาที่ 7 : หลุนฮิว เล่มที่ 12 บทที่ 9 บันทึกไว้ว่า

ไอกงถามโหย่วร้าวว่า “ ปีนี้เป็นปีที่อดอยากขาดแคลนภาษีไม่พอค่าใช้จ่าย จะทำอย่างไรดี ”

โหย่วร้าวตอบว่า “ ทำไม่ลดภาษีราษฎรเหลือเพียงแค่หนึ่งในสิบส่วน ”

ไอกงกล่าวว่า “ เก็บสองในสิบส่วนยังไม่พอ แล้วจะเก็บเพียงหนึ่งในสิบส่วนได้อย่างไร ”

โหย่วร้าวตอบว่า “ ถ้าราษฎรเหลือมีพอเพียง ผู้ปกครองจะไม่พอได้อย่างไร ถ้าราษฎรไม่พอ ผู้ปกครองจะพอได้อย่างไร ”

(2562 , 463)

哀公问于有若曰：：“年饥，用不足，如之何？”

有若对曰：“盍彻乎？”曰：“二，吾犹不足，如之何其彻也？”

对曰：“百姓足，君孰与不足？百姓不足，君孰与足？” (2011 , 179-180)

บทวิเคราะห์ จากบทบันทึกแสดงถึงแนวคิดการปกครองในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์ส่วนรวม เรื่องภาษีที่จะนำมา

พัฒนาประเทศ ชัดแย้งกับรายได้ของประชาชนที่ลดลงอันเนื่องจากเหตุสุดวิสัยจากภัยแล้ง ข้าวยากหมากแพง ซึ่งการตัดสินใจแก้ปัญหาลักษณะนี้นั้น อย่างไรก็ตามผู้ปกครองก็ควรยึดเป้าหมายความสุขของประชาชนเป็นหลัก

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่าไม่ตรงกับการกำหนดไว้ในองค์ประกอบพื้นฐานข้อใดอย่างชัดเจน เพียงแต่อาจจะพอเทียบเคียงได้ในข้อที่ว่าด้วยการปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้อยู่ใต้การปกครอง ซึ่งในกรณีที่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะกิจเป็นพิเศษเช่นนี้ แล้วมีเวทีการเปิดรับฟังความคิดเห็น ย่อมสร้างประโยชน์โดยรวมให้เกิดขึ้นได้โดยที่ทุกฝ่ายยอมรับผลร่วมกัน

แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่กำหนดไว้ในเรื่องจริยธรรม ความยุติธรรม และศีลธรรม จะพบว่า ตรงกันกับแนวคิดของขงจื๊อที่ผู้นำต้องตัดสินใจแก้ปัญหา โดยอาศัยในเรื่องทั้งสามนี้คือจริยธรรมและศีลธรรม โดยเห็นใจผ่อนปรนภาษีให้ราษฎร และเกิดความยุติธรรมอย่างเห็นได้ชัดขึ้นในสังคม จากการที่ประชาชนไม่โดนรัฐเอารัดเอาเปรียบ

เมื่อต้องเผชิญกับภาวะยากลำบาก

บทสนทนาที่ 8 : หลุนอวี่ เล่มที่ 13 บทที่ 1 บันทึกไว้ว่า

จื่อลู่ถามเกี่ยวกับการปกครอง อาจารย์ตอบว่า “ อยู่ข้างหน้า ทำงานหนัก ”

จื่อลู่ขอให้อาจารย์ขยายความ อาจารย์ตอบว่า “ อย่าท้อแท้ ” (2562 , 474)

子路问政。子曰：“先之，劳之。”请益。曰：“无倦。” (2011 , 178)

บทวิเคราะห์ บทบันทึกนี้ใช้คำเปรียบเทียบแสดงถึงลักษณะของผู้นำที่ดี ที่ต้องพร้อมแบกรับภาระ

พร้อมเผชิญกับทุกปัญหา ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำเมื่อจะต้องเผชิญกับปัญหา จะต้องมีความตั้งใจเข้มแข็ง พร้อมต่อสู้ฝ่าฟันกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทำงานสั่งการอย่างแข็งขันต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่าไม่ตรงกับการกำหนดไว้ในองค์ประกอบพื้นฐานข้อใดอย่างชัดเจน เนื่องจากไม่ใช่ประเด็นของการบริหารงาน หากแต่กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่กำหนดให้ต้องมีจริยธรรม และคุณธรรมที่อาจรวมถึงการมีมานะบากบั่นในการทำงาน เพียงแต่อาจไม่ได้แจ่มแจ้งชัดเจน จึงนับว่าพอจะเทียบเคียงได้กับแนวคิดของขงจื๊อ

บทสนทนาที่ 9 : หลุนอวี่ เล่มที่ 13 บทที่ 16 บันทึกไว้ว่า

เย่งถามเรื่องการปกครอง อาจารย์กล่าวว่า “ คนอยู่ใกล้เป็นสุข คนอยู่ไกลอพยพมา ” (2562 , 482)

叶公问政。子曰：“近者说，远者来。” (2011 , 193)

บทวิเคราะห์ ขงจื๊อตอบคำถามเรื่องการปกครองครั้งนี้ ในลักษณะของผลการปกครองที่ดี ย่อมเกิดผล

ให้ประชาชนในพื้นที่อยู่ดีมีความสุข ประชาชนที่ห่างไกลออกไปก็อยากมาหวังพึ่งพิงอาศัย

บทสนทนาที่ 10 : หลุนอวี่ เล่มที่ 13 บทที่ 17 บันทึกไว้ว่า

จื่อเซี่ยอามาตย์แห่งจิว่ถามเรื่องการปกครอง อาจารย์ตอบว่า “ อย่าหวังผลเร่งด่วน อย่าเห็นแก่ผลประโยชน์

เล็กน้อย ทำให้เรื่องใหญ่ไม่สำเร็จ ” (2562 , 482)

子夏为莒父宰，问政。子曰：“无欲速，无见小利。欲速，则不达；见小利，则大事不成。”（2011，193）

บทวิเคราะห์ ในบทนี้แสดงถึงแนวทางการทำงานที่จะต้องระมัดระวังรอบคอบ ไม่ผลีผลามเพียงเพื่อ
แสดงผลงาน หากต้องมุ่งประโยชน์หลักของสังคม

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล อยู่ในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของผู้บริหารที่กำหนดไว้ในเรื่องจริยธรรม
ความยุติธรรม และศีลธรรม เป็นรายละเอียดที่อาจไม่บันทึกไว้อย่างชัดเจน จึงพอจะเทียบเคียงได้ว่าตรงกับแนวคิดของขงจื้อ

บทสนทนาที่ 11 : หลุนอวี่ เล่มที่ 13 บทที่ 2 บันทึกไว้ว่า
จ้งกง มุขมนตรีแห่งตระกูลจี้ ถามเกี่ยวกับการปกครอง อาจารย์ตอบว่า “ มอบหมายหน้าที่ให้ขุนนางทำก่อน
ให้อภัยความผิดเล็กน้อย ส่งเสริมคนที่มีคุณธรรมความสามารถ ” （2562，474）

仲弓为季氏宰，问政。子曰：“先有司，赦小过，举贤才。”曰：“焉知贤才而举之？”
曰：“举尔所知。尔所不知，人其舍诸？”（2011，187）

จ้งกงถามต่อว่า “ จะรู้ได้อย่างไรว่า จะส่งเสริมใครที่มีคุณธรรมความสามารถ ” อาจารย์ตอบว่า “ ส่งเสริมคนที่ท่าน
รู้ว่ามีความสามารถก่อน ส่วนคนดีมีความสามารถที่ท่านไม่รู้จัก ใครคนอื่นจะไปเสนอเขาหรือ ” （2562，474）

仲弓问“怎么知道他是贤才并且举荐他呢？”孔子说：“当然只需举荐你所知道的贤才。
你不知道的贤才，难道别人不会举荐他呢？”（2011，187）

บทวิเคราะห์ ในบทนี้แสดงถึงแนวคิดการปกครองในการเลือกขุนนางที่จะมาทำงาน ที่ต้องเน้นเรื่องความสามารถ
และคุณธรรม (ที่เป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ควรเป็นการเน้นการเลือกพวกพ้อง หรือเลือกด้วยเงื่อนไขเพื่อ
ผลประโยชน์ส่วนตน)

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่าพอจะเทียบเคียงได้กับเรื่ององค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิ
บาล ของการบริหารงานภาครัฐ ด้านความรับผิดชอบตามที่ หมายถึงการกำหนดให้บุคคล และองค์กรที่มาจากการ
เลือกตั้งหรือจากการแต่งตั้ง ต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในการกระทำของตนเองอย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายการ
ตัดสินใจของตนได้ และด้านความโปร่งใส หมายถึงการให้สาธารณชนมีโอกาสรับรู้นโยบายและการดำเนินงานต่างๆของรัฐบาล
โอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

บทสนทนาที่ 12 : หลุนอวี่ เล่มที่ 16 บทที่ 1 บันทึกไว้ว่า
ขงจื้อเสนอว่า “ จิวเคยไต้ยินว่า ผู้ครองบ้านครองเมือง ไม่กังวลว่าน้อย แต่กังวลว่า

ไม่กลมเกลียวสมดุล ไม่กังวลว่าจน แต่กังวลว่าจะไม่สงบ ทั้งนี้คงด้วยเหตุว่า เมื่อกลมเกลียวสมดุลก็จะไม่จน เมื่อปรองดองก็จะ
ไม่น้อย เมื่อสงบจะไม่สั่นคลอน ” （2562，533）

孔子曰：“丘也闻有国有家者，不患寡而患不均，不患贫而患不安。盖均无贫，和无寡，
安无倾。”（2011，231）

บทวิเคราะห์ ในบทนี้ซึ่งชี้แจงแสดงถึงแนวคิดการปกครองว่าเป็นเรื่องของวัฒนธรรมมากกว่าปากท้องของประชาชน เพียงแค่อำนาจเดียว นั้นหมายถึงว่าปัญหาความยากจน แท้ที่จริงแล้วเป็นผลจากวัฒนธรรมและการเมืองที่ฉ้อฉล ความกังวลของผู้ปกครองว่า “ น้อย ” นี้ อาจหมายถึง จำนวนพลเมืองน้อย หรือมีทรัพยากรน้อย หรือมีดินแดนน้อยนั้น ไม่สำคัญเท่ากับความกังวลว่า “ ไม่สมดุลกลมเกลียว ” และ “ ไม่สงบ ” ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองสามารถพัฒนาความสมดุลกลมเกลียว ความปรองดอง และความสงบได้ ภาวะความน้อยในแง่จำนวนพลเมืองและทรัพยากรก็แก้ไขได้ เพราะผู้อยู่ห่างไกลจะยอมอ่อนน้อม และจะถูกดึงดูดให้มาอยู่ในรัฐที่สงบได้ กล่าวโดยรวมคือปัญหาเศรษฐกิจแท้จริงแล้วเป็นปัญหาการเมือง และปัญหาการเมืองแท้จริงแล้วเป็นปัญหาความเที่ยงธรรม

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องโดยรวม เป็นภาพรวมของธรรมาภิบาลทั้งด้านองค์ประกอบพื้นฐาน และลักษณะของผู้หน้าที่ดี ซึ่งสอดคล้องตรงกับแนวความคิดของขงจื้อ ดังนั้นข้อเสนอแนะมุ่งการปกครองในหลุนอวี่ คือการเสนอวิธีขัดเกลาและชักจูงให้มนุษย์เห็นดีงามกับการกล่อมเกลาคิดตามสถานภาพต่างๆ ให้มีคุณธรรมตามข้อกำหนดตามสถานภาพ และเมื่อปฏิบัติตามนี้แล้ว ‘ความเที่ยง’ จะได้รับการพัฒนาขึ้นสู่ความเป็นจริงของชีวิตได้

เมื่อมานำมาเทียบกับหลักธรรมาภิบาล จะพบว่าไม่ตรงกับการกำหนดไว้ในองค์ประกอบพื้นฐานข้อใดอย่างชัดเจน เพียงแต่อาจจะพอเทียบเคียงได้ในข้อที่ว่าด้วยการปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ถือเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิด ให้เข้าใจ เห็นใจ และยอมรับข้อคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในทางปฏิบัติถ้าทำได้ดีถึงขั้นที่ว่าความสัมพันธ์ประดุจญาติ ก็จะต้องตรงกับแนวคิดการปกครองของขงจื้อที่นำเสนอในแง่ความสัมพันธ์และคุณธรรมที่ปฏิบัติต่อกัน

บทสรุป

จากผลการวิจัย เราสามารถสรุปและวิเคราะห์ผลของบทบันทึกเกี่ยวกับการปกครองทั้ง 12 บทบันทึก

เปรียบเทียบตามหลักธรรมาภิบาลใน 2 ด้านได้ดังนี้

1. ด้านองค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาล

- 1.1 ความรับผิดชอบตามหน้าที่ ได้ผลสรุปว่า : ขงจื้อไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ชัดเจนในบทสนทนาใดจากทั้ง 12 อาจด้วยเพราะเป็นเรื่องพื้นฐานตามปกติ ในเรื่องประสิทธิภาพของการทำงาน ไม่ได้เน้นเรื่องคุณธรรม
- 1.2 ความโปร่งใส ได้ผลสรุป : ขงจื้อกล่าวเน้นถึงเรื่องนี้ โดยบันทึกอยู่ในด้านคุณธรรมของผู้นำ ที่ต้องมีความโปร่งใส จึงจะทำให้เกิดการปกครองที่ดี หรือมีธรรมาภิบาลที่ต้นนั่นเอง
- 1.3 การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ได้ผลสรุป : ขงจื้อกล่าวถึงเรื่องนี้ในบทสนทนาที่1 ที่ว่าด้วยการปกครองที่เที่ยงตรง ปราศจากทุจริตคอร์รัปชัน
- 1.4 การปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ได้ผลสรุป : ขงจื้อกล่าวถึงเรื่องนี้ในบทสนทนาที่2 คือการที่ตั้งระบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม ทั้งนี้ในมุมมองของขงจื้อต้องเป็นการปฏิบัติที่สร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอย่างใกล้ชิด จะต้องทำได้ดีถึงระดับประดุจญาติ สำหรับบทสนทนาที่7 เป็นเรื่องภัยพิบัติ ภัยแล้งที่จัดเป็นกรณีเฉพาะ ที่ควรปัญหาด้วยการลดภาษีเป็นการช่วยเหลือประชาชน สอดคล้องใกล้เคียงกับการรับฟังความคิดเห็น ทุกข้อของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และตรงกับคุณธรรมเรื่องจริยธรรม ความยุติธรรม และศีลธรรมของผู้นำ
- 1.4 กฎหมายและระบบยุติธรรม ได้ผลสรุป : ขงจื้อกล่าวถึงเรื่องนี้ในบทสนทนาที่1 คือการที่มีการออกกฎหมายควบคุมที่เป็นธรรม มีความยุติธรรม เป็นที่ยอมรับของประชาชน

2. ด้านคุณลักษณะของผู้ปกครองที่ดี

กำหนดให้ผู้นำที่ดีต้องมีจริยธรรม ความยุติธรรม และศีลธรรม

ได้ผลสรุป : ขงจื๊อกล่าวถึงเรื่องนี้ในบทสนทนาที่1 และ 2 คือการที่ผู้ปกครองมีความเที่ยงตรง

โปร่งใสชัดเจนอย่างยิ่งจนไม่มีผู้กล้าฝ่าฝืน จนถึงระดับที่แม้ไม่ออกคำสั่ง ทุกอย่างก็ดำเนินไปอย่างไม่มีปัญหา สำหรับบทสนทนาที่4 5 และ6 ขงจื๊อกล่าวถึงผลของการที่ผู้นำมีคุณธรรมด้านจริยธรรม สัจจะ และความถูกต้อง จะส่งผลให้ประชาชนให้ความเคารพ ยอมรับปฏิบัติตาม และให้ความจริงใจ ตามมาด้วยการที่ผู้คนต่างหลั่งไหลมาอาศัย และไม่จำเป็นต้องประหารผู้ทำผิด เพราะไม่มีการทำผิดเกิดขึ้นเลย ยิ่งคุณธรรมผู้นำสูงมากเท่าใด ก็จะเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่น กลมเกลียวมากยิ่งขึ้นจนเปรียบเสมือนผู้นำเป็นดาวเหนือที่สงบนิ่ง แล้วมีประชาชนที่เปรียบเสมือนหมู่ดาวมาล้อมรอบ นอบน้อม ในบทสนทนาที่8 เป็นบทเปรียบเทียบลักษณะของผู้นำที่ดีว่าต้องเป็นผู้ที่ทำงานแข็งขัน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เทียบเคียงได้กับคุณสมบัติของผู้นำในหลักธรรมาภิบาลด้านจริยธรรม และด้านศีลธรรม ในบทสนทนาที่9 เป็นบทเปรียบเทียบลักษณะผลของการปกครองที่ดีหรือการมีธรรมาภิบาลที่ดี ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนไม่ว่าอยู่ใกล้ไกลล้วนต้องการมาอยู่พักอาศัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อนำเปรียบเทียบกับหลักปกครองของขงจื๊อ

ในคัมภีร์หลุนอวี่ นับว่ามีความเหมือนใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบกันในด้านที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักธรรมาภิบาล ของการบริหารงานภาครัฐโดยทั่วไป ที่ควรมีองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานเหล่านี้ คือ ความรับผิดชอบตามหน้าที่ ความโปร่งใส การปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน การปกครองแบบให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม กฎหมายและระบบยุติธรรม นอกจากการพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญแล้ว ได้รวมถึงการพิจารณาด้านคุณลักษณะของผู้ปกครองที่ดีด้วย โดยกำหนดให้ผู้ปกครองต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ เรื่องจริยธรรม(Ethic) เรื่องความยุติธรรม(Fairness) และเรื่องศีลธรรม(Morality) ถ้ารัฐบาลมีผู้บริหารที่ยึดมั่นในความมีจริยธรรม ความยุติธรรม และศีลธรรม รัฐบาลนั้นก็ควรใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสร้างระบบควบคุม กำกับที่เข้มแข็ง เพื่อป้องกันมิให้คนชั่วที่ทำผิดกล้าที่จะละเมิดหลักจริยธรรม หลักความยุติธรรม และหลักศีลธรรมอันดีงาม จากข้อความที่กล่าวถึงผู้ปกครองลักษณะดังกล่าวนี้ก็ยังคงเน้นเรื่องการกำกับดูแลด้วยข้อบังคับของกฎหมาย

แต่อย่างไรก็ดี หลักปกครองของขงจื๊อมีการเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างมากและชัดเจน นั้นย่อมแสดงว่า แนวความคิดปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีตเมื่อ 2,000 กว่าปี ก็ยังมีความคิดเห็นในเรื่องการปกครองที่ดีควรเป็นอย่างไรนั้น สอดคล้องกัน มีความแตกต่างเพียงว่าในอดีตนั้นเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิดของผู้คน ของราษฎร ของผู้ปฏิบัติงานกับผู้นำ แน่นแฟ้นกว่า

เอกสารอ้างอิง

เจริญ เกษภูววัลย์. (2554). *การวางมาตรฐานธรรมาภิบาล*. (พิมพ์ครั้งที่4). นนทบุรี: บริษัทพอดิจิทัล.

พระเนติธร มหาปฐมโณ. (2562). *การศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมของนักปกครองในจักรวรรดิสุตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับ*

คัมภีร์หลุนอวี่ในศาสนาขงจื๊อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุวรรณ สถาอานันท์. (2562). *หลุนอวี่ : ขงจื๊อสนทนา*. กรุงเทพฯ: openbooks.

线装经典》编委会编.(2011). 《四书》. 昆明: 云南教育出版社.